

Magyarország Alkotmánybírósága

1015 Budapest, Donát u. 35-45.

A Miskolci Törvényszék útján

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: IV/ 03 09 1 - 0 / 2021	
Érkezett: 2021 AUG 13.	
Pótlás	Kezelőiroda
1	2
Melléklet	db
1	db

MISKOLCI TÖRVÉNYSZÉK	2.
Közigazgatási Iroda	
Az ügy száma: K 701425/2020	
Érkezett: 2021 AUG. 05	
Pld.: Mell.: db	
Érk. módja: postán / gyűjtőládába / személyesen / e-mailen / faxon / hivatali kézbesítéssel / hivatali kapun	
aláírás:	

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott

- továbbiakban együttesen

Indítványozók – az 1. sz. mellékletben csatolt meghatalmazással igazolt, hivatalos iratok átvételére is jogosult jogi képviselőm, a Karsai Dániel Ügyvédi Iroda útján

, Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi

CLI törvény (továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése alapján a következő **ZÁRADÉK**

Az irat elektronikus irat naplójának alapú másolata.

alkotmányjogi panasz

Miskolc, 20 napján

indítványt terjesztem elő.

Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az alábbiakban részletesen kifejtendő indokok alapján, a Miskolci Törvényszék 102.K.701.425/2020/8. számú közbenső ítéletét és a Kuria Kfv.IV.37.210/2021/8. számú közbenső ítéletét, mint alaptörvény-ellenes bírói döntéseket megsemmisíteni szíveskedjék.

Kérelmem anyagi jogi jogalapja Magyarország Alaptörvényének XXVIII. cikk (1) bekezdése (tisztességes eljárásához való jog) és XXIV. cikk (1) bekezdése (tisztességes hatósági eljárásához való jog) valamint az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdését (tulajdonhoz való jog – kisajátítás korlátai).

Kérelmem eljárásjogi alapja az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, valamint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI törvény 27. § (1) bekezdése, amely alapján az Alkotmánybíróság felülvizsgálja a bírói döntés Alaptörvénnyel való összhangját, és megsemmisíti az Alaptörvénnyel ellentétes bírói döntést.

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CL. törvény 52. § (5) bekezdése értelmében az Indítványozók kéri adataik zártan kezelését.

I. Az indítvány benyújtásának törvényi és formai követelményei

- *A jogorvoslati lehetőségek kimerítése*

1. Indítványozók az Abtv. 27. § b) pontjával összhangban a jogorvoslati lehetőségeket kimerítették. A felülvizsgálati eljárásban a Kúria által hozott közbenső ítélettel szemben a 2017. évi I. törvény (továbbiakban Kp.) 116. § d) pontja alapján nincs helye jogorvoslatnak.

- *Az alkotmányjogi panasz benyújtásának határideje*

2. A Kúria Kfv.IV.37.210/2021/8. számú közbenső ítéletét 2021. június 8. -napján kézbesítették az Indítványozók részére, így az Abtv. 31. § (1) alapján az alkotmányjogi panasz határidőben kerül benyújtásra.

- *Az indítványozók érintettségének bemutatása*

3. Az Indítványozók személyes érintettségét igazolja, hogy a bírósági eljárásban az Indítványozók, mint felperesek vettek részt.

- *Annak bemutatása, hogy az állított alapjogsérelem a bírói döntést érdemben befolyásolta vagy a felmerült kérdés alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés*

4. A jelen ügy tárgyát képező alkotmányossági kérdés alapvető alkotmányjogi jelentőségű (Abtv. 29. §), ugyanis jelen ügy tárgya - az Indítványozók megélhetését biztosító, pótolhatatlan termőföldek – kisajátítása, ami az Alkotmánybíróság gyakorlatában a tulajdonhoz való jog legsúlyosabb közhatalmi korlátozása, továbbá a tisztességes eljárás követelményének megsértése a hatósági és bírósági eljárásban egyaránt, elsősorban a fegyveregyenlőség elvének megsértése az Indítványozók bizonyításának ellehetetlenítésén keresztül, valamint a megfelelő indokolás hiánya által.

5. A panasz hangsúlyozottan nem ütközik az ún. negyedfokú jogorvoslat tilalmának elvébe, a beadványban foglaltakat semmiképpen nem lehet ekként értelmezni, az egyértelműen ellentétes lenne az Indítványozók előadásával és annak szándékolt tartalmával, mely tehát nem „önmagában” támadja a bírói döntéseket, hanem a fentiekben már jelzett és a továbbiakban részleteiben kifejtendő alkotmányjogi kontextusban. Indítványozók kérelme nem arra irányul, hogy az

Alkotmánybíróság mérlegelje újra a bizonyítékokat, hanem annak megállapítását kéri, hogy Indítványozóknak – a fegyveregyenlőség elvét megsértve - objektíve nem volt lehetőségük bizonyításra, ami a tulajdonhoz való joguk megsértését eredményezte.

II. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának érdemi indokolása

- *Az Alaptörvény megsértett rendelkezéseinek pontos megjelölése*

6. Tisztességes hatósági eljáráshoz való jog sérelme: az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.

7. Tisztességes eljáráshoz való jog sérelme: az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése értelmében mindenkinek alapvető jogot biztosít ahhoz, hogy az ellene emelt vádról, vagy valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül döntsön.

8. Tulajdonhoz való jog sérelme: az Alaptörvény XIII. cikk (1) - (2) bekezdése értelmében mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.

A megsemmisíteni kért bírói döntés alaptörvény-ellenességének indokolása

Tények

9. A [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]atelkek összevonásával jött létre. Mindkét bányatelken az összevonás előtt és azt követően napjainkig folyamatos a kitermelés.

10. Az [REDACTED] [REDACTED] kisajátításról szóló 2007. évi CXXIII. törvény (továbbiakban: Kstv.) 2.§ h) pontja alapján „bányászat” közérdekű célra, ténylegesen a [REDACTED] dnevű bánya bővítéséhez szükséges terület megszerzése érdekében kérelmet nyújtott be a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei

Kormányhivatalhoz (továbbiakban: hatóság) a [REDACTED]”
művelési ágú bányatelek ingatlan egészének kisajátítása iránt. A Kft. arra hivatkozott, hogy a Kstv. 3.§ (1) bekezdés a) pontja alapján a közérdekű cél megvalósítása a tulajdon korlátozásával nem lehetséges, mivel az érintett ingatlan rendeltetésszerű használatra való alkalmassága a tervezett tevékenység végzésének eredményeként véglegesen megszűnik. A Kft. nyilatkozott, hogy a Kstv. 3.§ (1) bekezdés c) pontja alapján a közérdekű cél megvalósítására kizárólag az adott ingatlanon kerülhet sor. Ennek indokaként arra hivatkozott, hogy a jelenlegi bányüzem területén az ásványi nyersanyag mennyisége, annak területi eloszlásához és a felmerülő jelentősen megnövekedett igényekhez képest kimerülőben van. A megnövekedett piaci igények leghatékonyabb és leggyorsabb kiszolgálása a bányüzem bővítéssel történhet, mely minél nagyobb területek bevonását teszi szükségessé a termelésbe. Utalt a térségben számos stratégiai fontosságú állami beruházásra, melyek egyik fő alapanyagbeszállítója a [REDACTED]
[REDACTED] bányája. Előadta, hogy az ingatlanok északi része depóniák elhelyezésére szolgál, ezen kívül a területeken alternatív szállítási útvonal kialakítása is szükséges, mellyel csökken a porterhelés, és a légszennyező hatás.

11. A 2007. évi CXXIII. törvény (továbbiakban: Kstv.) 3.§ (1) bekezdés d) pontja alapján a Kft. arra hivatkozott a kisajátítással biztosított tevékenység közösségi előnyei a tulajdon elvonásával okozott kárt jelentősen meghaladják, mivel az ásványi nyersanyag kitermelése és értékesítése következtében a bányavállalkozó jelentős mennyiségű bányajáradékot és forgalmi adót fizet, valamint az ingatlan kisajátításának elmaradása a bányüzem bezárása következtében 48 meglévő munkahely megszűnését eredményezné.

12. Indítványozók a közigazgatási eljárás során vitatták a kisajátítás jogalapját. Álláspontjuk szerint a közérdekű cél megvalósítására nem kizárólag az adott ingatlanon kerülhet sor, illetőleg ezen cél megvalósítására további ingatlanok is alkalmasak. A kisajátítással biztosított tevékenység a kisajátítást kérő által bemutatott közösségi előnyei a tulajdon elvonásával okozott kárt nem haladják meg. A kisajátítás által mezőgazdasági termőterületek szűnnek meg, melyek a későbbiekben szűkös erőforrások miatt már nem pótolhatók. Indítványozók mezőgazdasági üzemének működése ellehetetlenül, mivel a kisajátítások okán összességében mintegy 30%-kal csökkent a művelt mezőgazdasági területeinek a nagysága. Indítványozók tudomása szerint a bányá még jelentős ásványi vagyonnal rendelkezik, ezentúl [REDACTED] etén számos bányavállalkozónak van bányászati engedélye, illetve számos bányá üzemel, amelyek a megnövekedett építőanyag igényt ki tudják elégíteni. Indítványozták bányászati szakértő kirendelését a körben, hogy [REDACTED]

km-es körzetében milyen más bányászatra engedélyezett ásványvagyonnal rendelkező bányauzem van, és azok a felmerülő igényeket ki tudják-e elégíteni.

13. A hatóság eljárása során tényállás tisztázása érdekében megkeresést intézett a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatalhoz, mint bányászati hatósághoz, és a megküldött tulajdonosi nyilatkozatra is figyelemmel szakmai állásfoglalást kért.

14. A bányászati hatóság a 2020. június 17. napján kelt BO/15/1260-2/2020. számú tájékoztatása a megnövekedett nyersanyagigény kiszolgálása érdekében a meghatározott bányászati kitermelési tevékenységének folytatásához, bányászati szempontból indokoltnak minősítette az északi irányba való haladást a kisajátítani tervezett ingatlanon. Megállapította továbbá a bányászati tevékenység az ingatlan rendeltetésszerű használatát megszünteti.

15. Indítványozók vitatták, hogy a Kstv. 3. § c) és d) pontjában megjelölt feltételek érvényesülnek. Álláspontjuk szerint a közérdekű cél nem kizárólag az adott ingatlanon valósulhat meg. Emellett hivatkoztak arra, hogy a foglalkoztatásra gyakorolt hatása a kisajátításnak valójában káros a közösségre nézve, a mezőgazdasági termőterületek megszüntetése a későbbiekben nem pótolható a szűkös természeti erőforrásokra tekintettel. Nem teljesül az a Kstv. 3. § (1) bek. d) pontjában rögzített feltétel, miszerint a kisajátítással biztosított tevékenység közösségi előnyei a tulajdon elvonással okozott kárt jelentősen meghaladják, mivel a termőföld területek csökkentése is olyan jelentős kárt okoz a közösségnek, különöse tekintettel arra, hogy a területet használó gazdaság átlagostól jobb termeléseredményeket produkál. Ezt azonban egyáltalán nem vizsgálta a hatóság.

16. Indítványozók szerint a Kft. valótlánul állítja – hiszen nem is bizonyította – hogy a bányauzem területén a nyersanyag mennyisége a jelentősen megnövekedett igényekhez képest kimerülőben van. Ezen állításukat Indítványozók a Kft. honlapján közzétett információkra alapították, melyből megállapítható volt, hogy a Kft. több mint 300 hektáros bányatelekkel rendelkezik, melyből eddig csak 76 hektárt vont művelés alá vont terület, azon belül is csak 30 hektár az aktívan bányászott terület. A [REDACTED] külterületén számos művelés alatt álló bánya van, melyeket figyelembe kell venni a tekintetben, hogy a nyersanyag szükséglet kielégítéséhez valóban szükség van az Indítványozók ingatlanának kisajátítására. Éppen ezért látták indokoltnak az Indítványozók, hogy ne csak általánosságban hivatkozzon megnövekedett idényre a Kft., hanem bizonyítsa is, hogy ez a működését kifejezetten érinti pl. a beszállítási helyek pontos megjelölésével.

17. A fentiekkel összefüggésben – nyilatkozataik alátámasztására - kérték Indítványozók bányászati szakértő bevonását az eljárásban. Indítványozók emellett felhívták a hatóság figyelmét arra is, hogy a bányászati hatóság 2020. június 17. napján kelt BO/15/1260-2/2020. számú tájékoztatása téves adatokat tartalmaz: a „[REDACTED]” védnevű bányatelek 20 km-es körzetében 10 bányauzemet sorol fel, miközben az Indítványozók ingatlanával kibővíteni kért bányán kívül 17 kavicsbánya üzemel, ami jelentősebb mennyiséget képes termelni. Ami szintén alátámasztja azt, hogy a szükségszerűség körében nem áll rendelkezésre valamennyi releváns adat, az Indítványozók álláspontja szerint a bányászati hatóság tájékoztatója nem tette lehetővé a tényállás kellő mélységű feltárását.

18. A hatóság a 2020. július 16. napján kelt BO/05/01947-35/2020 iktatószámú határozatával a Kft. kérelmének helyt adott, és az Indítványozók tulajdonában álló [REDACTED] [REDACTED]-ú ingatlan egészét a Magyar Állam javára bányászat jogcímen kisajátította, egyidejűleg Indítványozók részére személyenként 523.337.-Ft kártalanítást állapított meg. Indítványozók más szakértő kirendelése iránti indítványát, továbbá csereingatlannal történő kártalanítás iránti kérelmét elutasította. A határozat előírta, hogy a kisajátítást kérő Kft. a kisajátított ingatlant 2021. december 31. napjáig a kisajátítási kérelemben megjelöltek szerint „bányászat” közérdekű célra, ténylegesen a „[REDACTED]” védnevű bánya bővítéséhez fel kell használnia és a kisajátítási cél szerinti használatot korlátlan ideig biztosítania kell.

19. A határozattal szemben Indítványozók a törvényi határidőn belül előterjesztett kereseti kérelmükben (2. sz. melléklet) elsődlegesen a kisajátítás jogalapját vitatva azt kérték, hogy a bíróság változtassa meg a hatóság határozatát és utasítsa el a Kft. kisajátítás iránti kérelmét. Amennyiben a bíróság az elsődleges kereseti kérelemnek nem ad helyt, másodlagosan kérték, hogy a bíróság a hatóság határozatát semmisítse meg, és kötelezze új eljárás lefolytatására. Harmadlagosan kereseti kérelmük a kártalanítás összegét vitatva, annak megváltoztatására irányult.

20. Indítványozók kereseti kérelmükben kifejtették, hogy a határozat sérti a Kstv. 3.§ (1) bekezdését, 9.§ (3) bekezdését, Magyarország Alaptörvényének XIII. cikk (2) bekezdését, az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 62.§-ban foglaltak, a Kstv. 24/A.§ (1)-(2) bekezdését, valamint az igazságügyi szakértőkről szóló 2019. évi XXIX. törvény (továbbiakban: Isztv.) 47.§ (4) bekezdését. Kifejtették továbbá, hogy a Kstv. 3.§ (1) bekezdés c) és d) pontjában foglaltak nem állnak fenn, a közérdekű cél megvalósítására nem kizárólag az adott ingatlanon kerülhet sor, illetve a közérdekű cél megvalósítására több ingatlan is

alkalmas. A kisajátítás közösségi előnyei a tulajdon elvonásával okozott kárt nem haladják meg jelentősen. Hivatkozásuk szerint a foglalkoztatásra gyakorolt hatás is káros, mivel a tulajdonelvonással mezőgazdasági termelőterületek szűnhetnek meg, mely utóbb már nem pótolható. Az Indítványozók mezőgazdasági üzeme ellehetetlenül, mivel a perbeli ingatlan, valamint a [REDAKTOR] alatti ingatlanok folyamatban lévő kisajátítási eljárása folytán összességében mintegy 30%-kal csökkentik Indítványozók által művelt mezőgazdasági területek nagyságát. Hivatkoztak arra, hogy a Kft. több, mint 300 hektáros bányatelekkel rendelkezik, melyen kb. 90 millió köbméternyi anyag termelhető ki. Az eddig bányaművelésbe vont terület 76 hektár, az aktívan bányászott terület 30 hektár, így jelenleg is kb. 46 hektár műveléssel nem érintett, de művelésbe vont területtel bír, ezentúl a kisajátítással érintett területeken kívül még legalább 200 hektár bányatelek besorolású további területe van. Kisajátítás nélkül is kb. 110 évre elegendő anyaggal rendelkezik. Kifejtették továbbá, hogy [REDAKTOR] külterületén számos bányavállalkozónak van bányászati engedélye, és számos művelés alatt álló bánya van, amely a megnövekedett építőanyag iránti igényt is ki tudja elégíteni a jelenleg művelés alatt álló bányákból még huzamosabb ideig. Kiemelték, hogy a Kft. egyik tulajdonosának két ingatlana is itt helyezkedik el [REDAKTOR] (zi számú), melyeket a közelmúltban bányaművelés alá vontak.

21. Indítványozók álláspontja szerint iratellenes a hatóság határozata, mivel a bányászati hatóság tájékoztatására hivatkozással a kisajátítással érintett ingatlan vonatkozásában azt rögzítette, hogy a kitermelési tevékenység folytatásához szükséges az ingatlan igénybevétele, holott a tájékoztatásban az szerepel, hogy bányászati szempontból célszerűnek – és nem szükségszerűnek – mutatkozik az északi irányba haladás a kisajátítani tervezett ingatlanokon. A célszerű vagy a szükséges kifejezés nem azonos. Indítványozók sérelmezték, hogy szükségszerűség bizonyítása körében előterjesztett bányászati szakértő kirendelése iránti kérelmüket a hatóság elutasította annak ellenére, hogy a Kft. nem bizonyította, hogy a kérelmében megjelölt állami beruházások beszállítója, ennek igazolására megrendelést tartalmazó okiratot nem csatolt. A hatóság a munkahelymegtartó szerep vonatkozásában sem folytatott le bizonyítást, határozata nem tartalmaz indokolást a vonatkozásban sem, miszerint az ásványvagyon kibányászásának elmaradása jelentős mértékben befolyásolhatja az adó és járადékelőnyöket, illetve azok összecszerűségét.

22. A jogalap tekintetében Indítványozók hivatkoztak még arra, hogy a perbeli ingatlan esetében a Kft. utat akar létesíteni, valamint depóniát akar létrehozni, tehát ténylegesen nem akarja

2021. december 31-ig a kitermelést, azaz a tényleges bányászati tevékenységet megkezdeni az adott ingatlanon, mivel se az út, se pedig a depónia nem bányászati tevékenység.

23. Sérelemzték továbbá, hogy a hatóság az Ákr. 62.§-nak megsértésével hozta meg határozatát, tényállás tisztázási kötelezettségének nem tett eleget, mely a döntés megalapozatlanságát eredményezi. Ehhez hozzájárult az is, hogy I. rendű alperes elutasította azon bizonyítási indítványukat, melyben igazságügyi bányászati szakértő kirendelését kérték annak a kérdésnek a megválaszolására, hogy indokolt-e és időszerű-e a közérdekű cél megvalósítása a Kft. által folytatott bányászati tevékenység biztosítása érdekében.

24. A hatóság védiratában az Indítványozók keresetének elutasítását, valamint perköltségben történő marasztalását kérte. Fenntartotta a keresettel támadott határozatban foglaltakat, és kiemelte, hogy a bányafelügyeleti vélemény alapján állapította meg a közérdekű cél fennállását, valamint azt, hogy a közérdekű cél megvalósítására kizárólag az adott ingatlanon kerülhet sor, annak más ingatlanon való megvalósítása a tulajdon nagyobb sérelmével járna. A Kstv. a kisajátítási kérelem kötelező mellékleteként csupán a bányafelügyeleti vélemény csatolását írja elő, más szakvéleményt nem nevesített. Hangsúlyozta, hogy a Kstv. 3. § d) pontja szerinti feltétel vizsgálatára a felperesek által felvetett kérdéseket a bányafelügyeletnek nem kellett vizsgálnia, erre vonatkozó vélemény kiadását a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény (a továbbiakban: Bt.) és a Kstv. sem írja elő. A Kstv. 3. § d) pontja alapján a kisajátítási hatóságnak mérlegelése során a közérdekű tevékenység jelentőségét, ezen belül a jogszabályban meghatározott szempontokat kell vizsgálnia, a Kstv. nem írja elő, hogy az ásványi anyag bányászatából származó adó- és járadék előnyöket is vizsgálja a hatóság. A Kft. kisajátítási kérelmében levezetett számítással kívánta szemléltetni, hogy a bányászati tevékenységből származó közvetlen állami bevételek nagysága összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint a mezőgazdasági tevékenységből eredő bevétel. A hatóság kiemelte továbbá, hogy a depónia létrehozása is szorosan kapcsolódik a bányászati tevékenységhez, e körben hivatkozott az EBD 2015. K. 4. számú bírósági elvi döntésben foglaltakra, mely kimondja, hogy a bejáró út szerves része a bányászati létesítménynek, így a közérdekű célhoz kapcsolódik.

25. A Kft. arra hivatkozott, hogy jelenlegi bányüzemben a kitermelés a mostani technológiával gazdaságosan nem folytatható, a források kimerülőben vannak, ezért szükséges további lelőhelyek bevonása, mely tény felperesek cáfolni nem tudták. (Indítványozók megjegyzik, hogy ennek oka az, hogy igazságügyi bányászati szakértő kirendelésére irányuló indítványukat elutasították.) A Kft. továbbá, hogy a bányüzem bővítése értelmetlen lenne, ha az adott

bányaüzemben még lenne gazdaságosan kitermelhető ásványi nyersanyag mennyiség, illetve abban az esetben is, ha a megtermelt mennyiségre nem lenne kereslet. Köztudomású tényként hivatkozott arra, hogy a kavics, homok, átmeneti törmelékes nyersanyagok vonatkozásában országos alapanyag hiány áll fenn. E körben az 1398/2019. (VII.4.) Kormányhatározatra és az 1031/2018. (II.8.) Kormányhatározatra utalt. Hivatkozott arra, hogy a Kstv. 3. § c) és d) pontjában rögzített feltételek vonatkozásában a bányafelügyelet foglalhat állást, a bányafelügyelet rendelkezik a szakmai vélemény kialakításához szükséges információkkal. Kiemelte, hogy a bányafelügyelet BO/15/714-2/2020. számú véleménye a szükséges kifejezést használta felperesek állításával ellentétben. Álláspontja szerint a kőfejtéses bányászati tevékenység által realizálható hozam sokszorosán meghaladja a mezőgazdasági tevékenység mutatóit.

26. Miskolci Törvényszék 102.K.701.425/2020/8. számú közbenső ítéletében (3. sz. melléklet) megállapította, hogy a hatóság BO/05/01947-35/2020. számú határozatával a [REDACTED] hrsz. alatti ingatlanra „bányászat” közérdekű célra elrendelt kisajátítás jogalapja fennáll. Döntését a bíróság az Indítványozók eljárásjogi kifogása körében azzal indokolta, hogy a rendelkezésre álló iratokból megállapítható, hogy a hatóságnak a határozat meghozatalához szükséges iratok, dokumentumok, adatok rendelkezésre álltak. A Kft. által a kérelemhez mellékelt bányafelügyeleti tájékoztatás mellett a hatóság eljárása során a tényállás további tisztázása érdekében külön megkeresést intézett a bányafelügyeleti hatósághoz. A megkeresésben kitért azon kérdésekre, melyeket Indítványozók vitattak, illetve az általuk hivatkozott körülményekre is. A Kstv. 7. § (7) bekezdés kizárólag a bányafelügyeleti vélemény szükségességét rögzíti, nem teszi a kisajátítási hatóság számára kötelezővé bányászati szakértő kirendelését és a hatóság a bányafelügyelet véleménye alapján nem tartotta indokoltnak további szakértői bizonyítás elrendelését.

27. Indítványozók anyagi jogi kifogásával kapcsolatban, hogy a bányászat, mint közérdekű cél alapján jogszerűen került-e sor felperesek ingatlanának kisajátítására a bíróság hivatkozott a Kúria Kfv.II.37.796/2016/13. számú ítéletének indokolására amiben azt fejtette ki, hogy a bányatelken belüli, másik ingatlanon történő bányászati tevékenység folytatása esetén nem kell vizsgálni, hogy más, a bányatelken kívüli ingatlan alkalmas lehet-e a közérdekű cél megvalósítására, vagy annak más ingatlanon való megvalósítása a tulajdon nagyobb sérelmével járna-e. „A bányatelken belüli ingatlant érintő bányászati tevékenység engedélyezése esetén a Kstv. 3. § (1) bekezdés c) pontjában foglalt feltétel további bizonyítás nélkül is fennáll.” A bíróság álláspontja szerint jelen perben nem vizsgálható más, bányatelken kívüli ingatlan vonatkozásában az a körülmény, hogy más kavicsbányák el tudják-e látni a szükségletet, illetve azok bővítésével elérhető-e a közösségi cél.

28. A bíróság ítélete indokolásában rögzítette, hogy Indítványozók a kereseti kérelmükben hivatkoztak arra is, hogy ingatlanuk más célú hasznosítása az indokolt szükségletet meghaladja, a Kft. így is 110 évre elegendő ásványvagyonnal rendelkezik, a bővítés szükségtelen és a bíróság megállapította, hogy ezen kérdések, mint szakmai szempontok a bányafelügyelet hatáskörébe tartoznak, azonban arra vonatkozóan nem tett megállapítást, hogy a bányafelügyelet az Indítványozók ezen állítását megcáfolták volna.

29. Továbbá a bíróság „*racionalisnak találta*” – de bizonyítás útján nem ellenőrizte - a Kft. azon hivatkozását is, hogy ilyen mértékű beruházásba azért vágtak bele, mert azt a piaci kereslet indokolja, a nyersanyag kitermelésére szükség van, a meglévő kapacitások növelése szükséges.

30. Továbbá a bíróság úgy látta, hogy „*nem volt releváns*”, hogy Indítványozók használatában lévő mezőgazdasági területek mintegy 30 %-a elvonásra kerül, a gazdálkodása elnehezül és „*a bányászati tevékenység közösségi előnyei a jelenlegi hasznosítással összehasonlítva is jelentősen meghaladják a tulajdonelvonással okozott kárt*”. Vagyis a bányászati tevékenység közösségi előnyeit a bíróság nem vetette össze a mezőgazdasági tevékenység közösségi előnyeivel.

31. A bíróság hivatkozott arra, hogy A Kp. 78. § (1) bekezdés úgy rendelkezik, hogy a bizonyításra a polgári perrendtartás szabályait az e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) 276. § (3) bekezdés kimondja, hogy a bíróság a fél által előterjesztett bizonyítási indítványhoz, a bizonyítás felvétele tárgyában hozott határozatához nincs kötve. Az (5) bekezdés alapján a bíróság mellőzi a bizonyítás elrendelését vagy a már elrendelt bizonyítás lefolytatását, ha az a jogvita elbírálása szempontjából szükségtelen. Indítványozóknak a bányászati szakértő kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítványát a bíróság nem teljesítette, mivel álláspontja szerint „*a kizajátítás jogalapjának, a bányászati tevékenység közérdeklőségének, szükségességének, a tevékenység közösségi előnyeinek vizsgálata nem minősült olyan szakkérdésnek, mely a perbe igazságügyi szakértő bevonását indokolta volna.*”

32. Indítványozók a közbenső ítélettel szemben felülvizsgálati kérelmet (4. sz. melléklet) terjesztettek elő, melyben előadták, hogy az eljárás során sérült a Kp. 2. § (1) és (2) bekezdésében foglalt joguk, mivel sem a közigazgatási szerv, sem a bíróság nem biztosított hatékony jogvédelmet a számukra. Ha a hatóság valamely releváns tény bizonyítására hívja fel az ügyfelet, akkor nem utasíthatja el ezirányú bizonyítási indítványát, mert az sérti Ákr. 62. §-át. Indítványozók szerint a

felülvizsgálattal támadott döntés nyilvánvalóan önkényes és ésszerűtlen, a logika szabályainak ellentmondó érvelést tartalmaz, ha a bizonyításra kötelezett fél terhére értékeli a bíróság a bizonyítottság hiányát akkor, amikor az azért esett el a bizonyítás lehetőségétől, mert az e tárgykörben tett indítványát a hatóság elutasította.

33. Indítványozók kiemelték, hogy a tényállás felderítése nem történt meg, mivel megalapozott döntés nem hozható egy jogi kötőerővel nem rendelkező tájékoztatást tartalmazó, a kisajátítási hatóságot informáló dokumentum alapján. A Kstv. 7. § (7) bekezdése a bányafelügyelet véleményét határozza meg, amely sem szakértői véleménynek, sem szakhatósági állásfoglalásnak nem tekinthető, az jogi kötőerővel nem bír. A bányafelügyelet a véleményében rövid tájékoztatást ad az érintett ingatlan bányászati vonatkozásairól, valamint véleményt ad arról, hogy az adott területen szakmai szempontból a bányászati cél megvalósítása indokolt-e. Ha a bányafelügyelet az indokoltságon túlmenően a szükségszerűség vonatkozásában is nyilatkozik, úgy túlterjeszkedik a jogszabályadta lehetőségeken, jogszabályellenes véleményre pedig tényállást alapítani nem lehet. Érdemi bizonyítást szükséges lefolytatni annak érdekében, hogy a kisajátítási hatóság és a bíróság a jogalap tekintetében eleget tegyen a tényállás felderítési kötelezettségének, ezért valamennyi bizonyítási indítványuknak helyt kellett volna adni. *„A hatóságnak bár csak a döntéshozatalhoz szükséges mértékben kell a tényállást feltárnia, azonban amennyiben a tényállás feltárása körében valamely releváns tényállási elem megállapítása vonatkozásában felbívással él a bizonyítás körében a hatóság és a bizonyítási indítványnak nem adott helyt, úgy ténymegállapító tevékenységének ne tesz eleget, aminek eredménye a tényállás megalapozatlansága.”*

34. Indítványozók hivatkoztak továbbá arra is, hogy a közbenső ítélet ellentétes a Legfelsőbb Bíróság Kfv.IV.38.128/2010/4. számú (EBH2011.2441.) döntésével is, mert a közérdekűség vonatkozásában érdemi bizonyítást kellett volna lefolytatni. A bíróság ítéletében elmulasztja felsorolni azon bizonyítékokat, melyek alapján abba a helyzetbe került a hatóság, illetve a bíróság, hogy a mérlegelés szempontjait alkalmazni tudja, melynek következtében jogkérdésben tért el Kúria közétett határozatától.

35. A Kúria Kfv.IV.37.210/2021/8. számú közbenső ítéletében (5. sz. melléklet) az Indítványozók felülvizsgálati kérelmét megalapozatlannak találta, mivel álláspontja szerint az Indítványozók felülvizsgálati kérelmükben egyetlen bizonyítási indítvány, a bányászati szakértő mellőzését sérelmezték, *„de nem adták indokát annak, hogy e bizonyítási indítvány alapján mennyiben és milyen okból lehetne eltérő tényállást megállapítani.”*

36. A Kstv. 7. § (7) bekezdése előírja, hogy bányászati célból történő kisajátításhoz a bányafelügyeletnek a bányászati cél indokoltságára vonatkozó véleményének beszerzése szükséges. A bányafelügyelet ezen véleményét BO/15/714-2/2020. számon adta ki. Ezen véleményt a Kft. kisajátítási kérelméhez csatolta. A Kúria megállapította továbbá, hogy a hatóság bizonyítási eljárás lefolytatása során az indítványozói hivatkozások vizsgálata érdekében a bányászati hatóságot adatközlésre hívta fel, amely annak a 2020. június 17. napján kelt BO/15/1260-2/2020. számú tájékoztatásban tett eleget. Ezen tájékoztatásban foglaltak érdemi értékelését követően állapította meg a hatóság a kisajátítás jogalapjának fennállását. *„Ez utóbbi tájékoztatás nem volt azonos a Kstv. 7. § (7) bekezdésében foglalt véleménnyel, továbbá az nem tekinthető szakvéleménynek vagy szakhatósági állásfoglalásnak, de „az ügyfél nyilatkozatának” sem, ugyanakkor ezen tájékoztatás bizonyítékként történő értékelését semmi nem zárja ki.”*

* * *

Jogi Érvelés

XXIV. cikk (1) bekezdés

-Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

37. Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.

38. A tisztességes hatósági eljáráshoz való jog nem azonosítható a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés]. Jogállami keretek között a "tisztességes" (fair, méltányos, kiegyensúlyozott) karakter minden közhatalom erejével felruházott eljárással szemben követelmény. Ezért a sajátosságok figyelembevétele mellett, de a hatósági eljárásban is megfelelő módon és tartalommal meg kell jelennie a fair eljárás alkotmányjogi követelményeinek, amelyeket az alapjogi jogalanyisággal rendelkező ügyfeleknek alanyi jogként, végső fokon alapjogként ki kell tudni kényszeríteni. E jogok érvényesíthetősége a hatóság működésének korlátja, jogszerű eljárásának pedig alaptörvényi mércéje. Ezen jogállami követelménynek a megnyilvánulása az, hogy az Alaptörvény XXIV. cikke önállóan, az ügyintézés alapjaként ismeri el a fair hatósági eljáráshoz való jogot.

39. Az alapjogi jogvédelem kiterjed a hatóságok részrehajlás nélküli, tisztességes módon és észszerű határidőn belüli ügyintézésére, a hatósági aktusok törvényben meghatározott indokolására [Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés], valamint a közigazgatási jogkörben okozott kár törvényben meghatározottak szerinti megtérítésére [Alaptörvény XXIV. cikk (2) bekezdés]. Ezeken túl a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog tartalmaként az Alkotmánybíróság számos olyan részjogosítványra mutatott rá gyakorlatában, amelyek az ügyfelet helyezik középpontba, és amelyek érvényesítése a vizsgálati típusú hatósági eljárás alaki és anyagi hatékonyságát (gyorsaságát, szakszerűségét, törvényességét), összességében jognak alárendeltségét hivatottak szolgálni. Ilyennek minősül például a határozat közlése (6/2017. (III. 10.) AB határozat, Indokolás [37]-[39]) és a közlés módja (17/2015. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás [109], megerősítette: 35/2015. (XII. 16.) AB határozat, Indokolás [27]); a fegyveregyenlőség az olyan hatósági eljárásokban, amelyek ellenérdekű ügyfelek részvételével zajlanak (10/2017. (V. 5.) AB határozat, Indokolás [61]-[63]) és az iratbetekintéshez való jog (Abh4., Indokolás [36]). Az Alkotmánybíróság azt is megállapította már, hogy "az eljárás megindulásáról való értesítés joga, valamint a bizonyítékok megismerésének joga a nyilatkozattételhez és a védekezéshez való jogon keresztül a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog értelmezési tartományához szükségképpen hozzátartozik" (3311/2018. (X. 16.) AB határozat, Indokolás [33]).

40. A bizonyítékok megismeréséhez való jog a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog szerves részét képezi, mert az ügyfél a bizonyítékok megismerését követően tudja kialakítani a hivatalból indított, felelősséget megállapító hatósági eljárásokban a védekezését. A nyilatkozattételhez és a védekezéshez való jog érvényesülése feltételezi, hogy az ügyfél megismerhesse a hatóság bizonyítási eljárását, az annak keretében beszerzett bizonyítékokat, amelyekre a hatóság az ügyfelet érintő döntéseit alapozza." {3311/2018. (X. 16.) AB határozat, Indokolás [33]} Ennek megfelelően az Ákr. is tartalmaz olyan szabályokat, amelyek az ügyféli jogok gyakorlásához elengedhetetlenek. Ezen a téren az ügyfelek iratmegismerési joga a Ket.-hez hasonlóan kiemelt jelentőséggel bír.

41. Az Alkotmánybíróság már elvi érveléssel rámutatott arra, hogy "a tisztességes hatósági eljárás követelménye egyetlen hatósági eljárásban sem sérülhet, jöllehet az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményrendszer eltérő lehet az egyes szakigazgatási eljárásokban, azok sajátosságaira tekintettel" (3223/2018. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [34]).

- *A fenti elvek alkalmazása jelen ügyre*

42. Jelen ügyben a kisajátítási eljárások sajátosságaira tekintettel sérült Indítványozók tisztességes hatósági eljáráshoz való joga, ugyanis a fegyveregyenlőség követelményének figyelmen kívül hagyásával, az elvárt szakszerűséget nélkülözve hozta meg a hatóság a kisajátítást elrendelő – megfelelő indokolást nélkülöző- végzését.

43. A hatósági eljárásban egyáltalán nem érvényesült a fegyveregyenlőség elve, mivel Indítványozók bizonyítási indítványait rendre mellőzte a hatóság, megfosztva ezzel Indítványozókat attól, hogy álláspontjukat hatékonyan képviseljék. Önmagában az, hogy a Kstv. csupán a bányafelügyeleti véleményt csatolását írja elő, nem mentesíti az eljáró hatóságot tényállás tisztázási kötelezettség alól. Az Ákr. 2. § (2) bek. a) pontjában szakszerűség rögzített szakszerűség és jóhiszeműség követelményéből is következik, hogy az alapjog korlátozással járó kisajátítási eljárásban a hatóságnak nem csak a kisajátítást kérő által előadottakat figyelembe véve kell eljárnia.

44. A kisajátítás jogalapjának egyik legfontosabb eleme a kisajátítás szükségességének kérdése, valamint annak vizsgálata, hogy a kisajátítással biztosított tevékenység közösségi előnyei a tulajdon elvonásával okozott kárt jelentősen meghaladják-e. Attól, hogy a bányászat közérdekű célnak minősül, a kisajátítási kérelem ezen az alapon automatikusan, minden további, a törvényben előírt vizsgálódás mellőzésével nem teljesíthető. A Kstv. 2. § h) pontjában megjelölt közérdekű cél fennállása esetén is igazolni kell a közérdekűséget. Ezen kérdések eldöntése körében különös jelentősége van annak, hogy az Indítványozók tulajdonát képező ingatlanon mezőgazdasági termelés folyt, és a bányászati tevékenység végérvényesen megszüntetné a terület mezőgazdasági termelésre való alkalmasságát, vagyis termőföld jellegét. Jelen esetben tehát a bányászati termeléshez fűződő közérdekkel szemben nem csupán az Indítványozók tulajdonjogának megszüntetésével okozott alapjog sérelmet kell mérlegelni, hanem azt is, hogy a termőföld az Alaptörvény P) cikke értelmében olyan természeti erőforrás, amely a nemzet közös örökségét képezik és védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége. Ezen mérlegelésnek elengedhetetlen eleme lett volna a bizonyítási eljárás.

45. A Kúria megállapította, hogy a hatóság bizonyítási eljárás lefolytatása során a bányászati hatóságot adatközlésre hívta fel, amely annak a 2020. június 17. napján kelt BO/15/1260-2/2020. számú tájékoztatásban tett eleget. Ezen tájékoztatásban foglaltak érdemi értékelését követően állapította meg a hatóság a kisajátítás jogalapjának fennállását. „Ez utóbbi tájékoztatás nem volt azonos a Kstv. 7. § (7) bekezdésében foglalt véleménnyel, továbbá az nem tekinthető

szakvéleménynek vagy szakhatósági állásfoglalásnak, de „az ügyfél nyilatkozatának” sem, ugyanakkor ezen tájékoztatás bizonyítékként történő értékelését semmi nem zárja ki.” Tehát bár a hatóságnak nem volt meg az ügyben jelentős tény megállapításához szükséges szakértelme – hiszen ha rendelkezett volna ezzel, nem kellett volna a bányászati hatóságot adatközlésre felhívnia – mégsem az Ákr. 71. §-ának megfelelően járt el, mivel nem szakértői bizonyítást rendelt el vagy szakhatósági állásfoglalást kért, ami rendkívül súlyos eljárási szabálysértés.

46. Indítványozók tehát nem azt vitatják, hogy BO/15/1260-2/2020. számú tájékoztatásban foglaltakat figyelembe vehette-e a hatóság, hanem arra az eljárás tisztességességét negligáló eljárási szabálysértésre mutatnak rá, miszerint a hatóság megsértette a tényállás tisztázási kötelezettségét, mivel nem csak megfelelő indokolás nélkül utasította el Indítványozók bizonyítási indítványát, de elmulasztott az Ákr. 71. §-ának megfelelően eljárni, és azon kérdésekben, melyekben nem rendelkezik megfelelő kompetenciával, nem szerzett be sem szakvéleményt, sem szakhatósági állásfoglalást. Főszabályként természetesen az eljáró hatóságok dönthetik el, hogy milyen bizonyítási eljárást és eszközöket vesznek igénybe a tényállás megállapításához. Ugyanakkor egy jogvita centrális kérdését érintő kérdésben az egyik fél bizonyítási indítványának alapos ok nélküli figyelmen kívül hagyása, illetőleg a tényállás önkényes megállapítása megfelelő szakértelem híján a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog sérelmére vezet.

47. Indítványozók ismételten hangsúlyozzák, hogy panaszuk ezen eleme nem tekinthető a negyedfokú jogorvoslat tilalmába ütköző érvelésnek. A t. Alkotmánybíróságtól ugyanis nem azt kérik, hogy a bizonyítékokat mérlegelje felül, hanem azt, hogy alkotmányjogi értelemben lehetett-e tisztességesnek tekinteni a hatóság által lefolytatott bizonyítást, illetve annak hiányát. Ebben a körben a t. Alkotmánybíróságnak természetesen értékelnie és értelmeznie kell az ügyet abból a szempontból, hogy mik voltak a centrális tételesjogi kérdések és vitás pontok. A vitát ugyanakkor nem kell eldöntenie, csak abban a kérdésben állást foglalnia, hogy az Indítványozóknak fair esélye volt-e érveik előadására és főként bizonyítására. Az Indítványozók álláspontja szerint erre a kérdésre a válasz határozottan nem – melyből viszont az következik, hogy sérült a tisztességes hatósági eljáráshoz való joguk.

48. Összefoglalva, mivel a kisajátítással érintett ingatlan kisajátítás előtti felhasználása esetében is megállapítható közérdekűség az Alaptörvény P) cikkére tekintettel, megállapítható, hogy a hatóság nem teljesítette tényállás tisztázási kötelezettségét, megsértette a fegyveregyenlőség elvét és nem indokolta meg megfelelően döntését. Önmagában az, hogy a hatóság az Ákr. alapján nincsen

kötve a bizonyítási indítványokhoz, nem elegendő indokolás azok mellőzése tekintetében, ha az indítvány mellőzése egyben a fegyveregyenlőség sérelméhez is vezet, mivel olyan helyzetbe hozza Indítványozókat, ami bizonyításukat teljes mértékben ellehetetleníti és a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogukat kiüresíti.

XXVIII. cikk (1) bekezdése

- Az Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

49. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése mindenkinek alapvető jogot biztosít ahhoz, hogy az ellene emelt vádról, vagy valamely perben a jogairól és kötelezettségeiről törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül döntsön. A tisztességes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95.]. A tisztességes eljáráshoz való jog olyan abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye [14/2004. (V. 7.) AB határozat, ABH 2004, 241, 266.].

50. A tisztességes eljáráshoz való jog több garanciális szabályból áll. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványai különösen: a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás igazságossága, a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, a törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és a pártatlanság kívánalma, továbbá az észszerű határidőn belüli elbírálás követelménye. A szabály *de facto* nem állapítja meg, de az Alkotmánybíróság értelmezése szerint része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}.

51. A tisztességes eljáráshoz való jog alkotmányos érvényesülése tehát magában foglalja az eljárás azon követelményét, hogy az megindítható legyen egy arra hatáskörrel rendelkező bírói fórum előtt. Ahogy azt az Alkotmánybíróság már az Alkotmány 57. § -ával összefüggésben is kifejtette – amely esetjogot az alaptörvényi megfogalmazás azonossága miatt a mai napig irányadónak tart a fórum –, az eljárásnak ahhoz kell vezetnie, hogy a bíróság a perbe vitt jogokat és kötelezéseket az ott írt módon valóban "elbírálja": az összes, az Alkotmányban részletezett

követelmény – a bíróság törvény által felállított volta, függetlensége és pártatlansága, az, hogy a tárgyalás igazságosan (a nemzetközi egyezmények szóhasználatával: *fair, équitablement, in billiger Weise*) és nyilvánosan folyjék – ezt a célt szolgálja, csak e követelmények teljesítésével lehet alkotmányosan véglegesnek számító, érdemi, a jogot megállapító döntést hozni.

52. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben azt is rögzítette, hogy a bírósághoz való fordulás alapvető joga nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek. A személyek alanyai, alakítói és nem tárgyai, „elszenvedői” a bírósági eljárásnak. Alkotmányban biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogait és kötelességeiket elbírálja (s ne csak az ezeket tartalmazó beadványról mondjon véleményt), és arra is, hogy lehetőséget kapjanak a bírósági döntés alapjául szolgáló tényállással és jogi kérdésekkel kapcsolatban nyilatkozataik megtételére. [59/1993. (XI. 29.) AB határozat].

53. Az Alkotmánybíróság a 20/2017. (VII. 18.) AB határozatában összefoglalóan kimondta, hogy „[a]z Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy **döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia.** Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvényellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes bírósági eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes bírósági eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon {lásd 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]}” (Indokolás [26]).

54. Az Alkotmánybíróság eddigi gyakorlatában a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog érvényesülésének megítélését minden esetben tartalmi vizsgálathoz kötötte: elemezte az alapjog állított sérelmére vezető jogszabályi környezetet és bírói döntést, a szabályozás célját és a konkrét ügy tényállását, majd pedig – mérlegelés eredményeként – mindezekből vont le következtetéseket az adott esetre nézve megállapítható alapjogsérelemre nézve {vö. 3102/2017. (V. 8.) AB határozat, Indokolás [18]}.

- *Fenti elvek alkalmazása jelen ügyre*

55. A hatósági eljárásban okozott jogsérelmek orvoslására a bírósági felülvizsgálat során sem került sor. A tisztességes eljáráshoz való alapjog sérelmét eredményezte a bírósági eljárás során is Indítványozók bizonyítási indítványát mellőzték ezáltal ellehetetlenítették a bizonyítást, megváltoztatva ezzel az eljárás végkimenetelét.

56. A Kstv. 7. § (7) bekezdés alapján bányászati célból történő kisajátításhoz a bányafelügyeletnek a bányászati cél indokoltására vonatkozó **véleményének a beszerzése szükséges**. Azonban ez a fentebb már kifejtett érvek alapján nem elégséges. Kisajátításra akkor kerülhet sor, ha több feltétel együttesen teljesül. Az egyik feltétel a kisajátítási cél, mely jelen eseten a Kstv. 2. § h) pontja szerinti bányászati tevékenység. Ebben a körben vizsgálandó, hogy a közérdekű cél feltételeinek megfelel-e. A további vizsgálódási szempont pedig az, hogy a bányászati tevékenység kizárólag a kisajátítással érintett ingatlanon valósulhat-e meg, valamint a tevékenység közösségi előnyei a tulajdon elvonásával okozott kárt jelentősen meghaladják-e. Attól, hogy a bányászat közérdekű célnak minősül, a kisajátítási kérelem ezen az alapon automatikusan, minden további, a törvényben előírt vizsgálódás mellőzésével nem teljesíthető, azonban a hatósági eljárásban ez történt, amit a bíróság is helybenhagytak. A Miskolci Törvényszék 102.K.701.425/2020/8. számú ítéletében rögzítette, hogy a Kstv. 7. § (7) bekezdés a bányafelügyelet véleményének beszerzését írja elő, azonban olyan rendelkezést nem tartalmaz, hogy külön bányászati szakértőt is kellene kirendelni, amelyből levonta azt a következtetést, hogy a hatóságnak „nem feladata annak vizsgálata sem, hogy milyen piaci igény van az ásványi nyersanyagra”, illetőleg Kft. „milyen megrendelőknek kívánja értékesíteni a nyersanyagot, továbbá milyen adó- és járulékelőnyök származnak a bányászati tevékenységből”. Tehát ezzel a bíróság alapvetően arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kisajátítás szükségességét és közérdekűségét nem kell a hatóságnak vizsgálnia és ezzel a hivatkozással ellenezte bányászati szakértő kirendelését.

57. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a bírósághoz való fordulás alapvető joga nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek. Indítványozók jelen esetben a kisajátítási eljárásnak csak elszenvedői voltak, nem pedig alanyai, azaz alakítói. Az Indítványozóknak az Alaptörvényben biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogaikat elbírálja, de jelen ügyben nem kaptak lehetőséget – a bizonyítási indítványuk mellőzése miatt arra - hogy a bírósági döntés alapjául

szolgáló tényállással és jogi kérdésekkel kapcsolatban nyilatkozataikat kellő nyomatékossággal megtegyék, amit ráadásul a bíróság a terhükre értékelt.

58. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes bírósági eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon, jelen eljárásban sem a Miskolci Törvényszék, sem a Kúria nem indokolta meg megfelelően, hogy az Indítványozók által előadott – közérdekűség körében – értékelendő érvek miért nem relevánsak. A bíróságok csupán azt rögzítették, hogy az Ákr. 62. § alapján a bizonyítási eljárásnak abban az esetben van helye, ha a rendelkezésre álló adatok nem elegendők a tényállás tisztázásához. Nyilvánvaló, hogy **a tisztességes eljárás követelményének akkor felelt volna meg a bírósági felülvizsgálat, ha indokolásában azt is rögzíti, hogy a tényállás tisztázásához miért volt megfelelő kizárólag a kisajátítást kérő álláspontját és érveit vizsgálni, és a közérdekűség körében releváns egyéb Indítványozók által hivatkozott tényeket figyelmen kívül hagyni.**

59. A Kúria rögzítette, hogy az Indítványozók felülvizsgálati kérelmükben egyetlen bizonyítási indítvány, a bányászati szakértő mellőzését sérelmezték, de a felülvizsgálati kérelmükben nem adták indokát annak, hogy e bizonyítási indítvány alapján mennyiben és milyen okból lehetne eltérő tényállást megállapítani. Ezért az Indítványozók „általánosságban tett nyilatkozatai érdemben nem voltak felülvizsgálhatók” a Kúria szerint. E tekintetben a Kúria valójában az Indítványozók terhére értékelté azt, hogy a Törvényszék és a hatóság a tisztességes eljárás sérelmét eredményező módon nem megfelelően indokolta meg a döntését. A megfelelő részletességű indokolás hiányában ugyanis indítványozók is csak „általánosságban” tudták előadni az érveiket. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának a gyakorlata kifejezetten az indokolási kötelezettség teljesítésének mércéjévé emeli azt, hogy az indokolásnak olyannak kell lennie, amely képessé teszi a feleket arra, hogy hatékonyan éljenek az esetlegesen rendelkezésükre álló fellebbezési lehetőséggel (*Hirvisaari kontra Finnország*, § 30) Ugyanis, ha a bíróság az érvek kiválasztása és a bizonyítékok befogadása tekintetében, a döntése indokolásával nem igazolja megfelelően lépéseit, akkor az Indítványozók sem kerülhetnek olyan helyzetbe, hogy részletesen kifejtsek azt, hogy érveik milyen módon vezethetnek eltérő tényállás megállapítására. Amíg a bíróságok nem indokolják meg a tényállás megállapítása során végzett mérlegelésüket, azt az Indítványozók sem tudják érdemben vitatni, ami a tisztességes eljárás sérelmével jár.

XIII. Cikk (2) bekezdése

- Alkotmánybíróság releváns gyakorlata

60. Az alkotmányos tulajdonvédelem az állam számára kettős kötelezettséget jelent. Ezt a 481/B/1999. AB határozat a következőképpen határozta meg: „[a]z állam egyfelől – az alkotmányos kivételek lehetőségétől eltekintve – köteles tartózkodni a magán vagy jogi személyek tulajdonosi szférájába való behatolástól, másfelől köteles megteremteni azt a jogi környezetet, azt az intézményi garanciarendszert, amely a tulajdonhoz való jogot diszkrimináció nélkül működőképessé teszi.” (ABH 2002, 998, 1002.)

61. Az Alkotmánybíróság a 64/1993. (XII. 22.) AB rögzítette, hogy a tulajdonjogot, mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesíti alapjogi védelemben. Az alkotmányos védelemnek úgy kell követnie a tulajdon társadalmi szerepének változását, hogy közben ugyanezt a védelmi feladatot elláthassa. Amikor tehát az egyéni autonómia védelméről van szó, az alapjogi tulajdonvédelem kiterjed a tulajdon egykori ilyen szerepét átvevő vagyoni jogokra, illetve közjogi alapú jogosítványokra is (például társadalombiztosítási igényekre). A másik oldalról viszont, a tulajdon szociális kötöttségei a tulajdonosi autonómia messzemenő korlátozását alkotmányosan lehetővé teszik. Az alkotmányos védelem módját meghatározza a tulajdonnak az a - más alapjogoknál fel nem lelhető - sajátossága, hogy alkotmányosan védett szerepét tekintve általában helyettesíthető. Az alkotmányos védelem tárgya elsősorban a tulajdoni tárgy, azaz a tulajdon állaga. Maga az Alkotmány teszi azonban lehetővé közérdekből a kisajátítást, jelezve ezzel, hogy a tulajdon alkotmányos garanciájának határa a tulajdon értékének biztosítása.

62. A tulajdonhoz való jog védelmi körébe tartozó jogosultságok korlátozása, illetve kisajátítás esetén annak alkotmányosságát a következő szempontok szerint lehet megítélni. „[A] tulajdon védelmére vonatkozik az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében szabályozott alapjog-korlátozási (-mérlegelési) teszt, az ún. szükségességi-arányossági teszt, ám a tulajdonhoz való jog esetében a szükségesség mércéje a pusztán közérdekűséghez igazodik: amennyiben a tulajdon korlátozása közérdekű célból történik, úgy e korlátozást pusztán ennek okán szükségesnek kell tekinteni. A szükséges tulajdonkorlátozásnak is arányosnak kell azonban lennie, mely kisajátítás, illetve tényleges hatásaiban a kisajátításhoz hasonló más korlátozások, különösen a polgári jogi tulajdon egyes részjogosítványainak (birtoklás, használat és hasznok szedése, rendelkezés) jogszabályi korlátozása esetében a korlátozással arányos kártalanítás biztosításának kötelezettségét rója a jogalkotóra.

Kisajátítás esetén, vagy a polgári jogi tulajdonjog részjogosítványainak jelentős mértékű korlátozásával járó más esetekben tehát az állaggarancia helyébe az értékgarancia lép, amely nem más, mint az értékcsökkenésnek megfelelő mértékű kártalanítás. Mindebből az következik, hogy alkotmányosan a tulajdonos tulajdonosi pozícióját hátrányosabbá tevő, a tulajdonos számára tényleges, pénzben is kifejezhető hátrányt okozó jogszabályi előírások esetén a jogalkotó biztosítani köteles az értékgaranciát, vagyis a korlátozással arányos kártalanítást köteles előírni.” {23/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [16]–[17]}

63. A kisajátítás az Alkotmánybíróság gyakorlatában a tulajdonhoz való jog legsúlyosabb közhatalmi korlátozásaként, illetve a tulajdon közjogi megterheléseként jelent meg {összefoglalóan lásd például: 34/2015. (XII. 9.) AB határozat, Indokolás [33]}.

- A fenti elvek alkalmazása jelen ügyre

64. A kisajátítás esetében is alkalmazni kell az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében szabályozott alapjog-korlátozási tesztet, az ún. szükségességi-arányossági tesztet, amelyben a tulajdonhoz való jog esetében a szükségesség mércéje a pusztán közérdekűséghez igazodik: amennyiben a tulajdon korlátozása közérdekű célból történik, úgy e korlátozást pusztán ennek okán szükségesnek kell tekinteni. Továbbá a szükséges tulajdonkorlátozásnak is arányosnak kell azonban lennie, mely kisajátítás, illetve tényleges hatásaiban a kisajátításhoz hasonló más korlátozások, különösen a polgári jogi tulajdon egyes részjogosítványainak (birtoklás, használat és hasznok szedése, rendelkezés) jogszabályi korlátozása esetében a korlátozással arányos kártalanítás biztosításának kötelezettségét rója a jogalkotóra.

65. Jelen ügy tárgya a kisajátítás jogalapját megállapító részítéleteknek a jogellenessége, tehát a fenti alapjogi tesztnek a szükségesség-közérdekűség része. Indítványozók vitatják, hogy ingatlanuk kisajátítása közérdekű célt szolgálna. Ahogy azt fentebb részletesen kifejtettük, jelen ügyben a közérdekűség fennállását csak olyan a tisztességes eljárást követelményét sértő eljárásokban tudták megállapítani, melyekben elmulasztották a tényállást megfelelő mélységben feltárni. Valójában az eljárásban csak az került bizonyításra, hogy a Kft. gazdaságos működése szempontjából célszerű a bánya bővítés. A Kft. ugyanis arra hivatkozott, hogy a „rendelkezésre álló technológiával” akkor „gazdaságos” a kitermelés, ha új területeket von be. Vagyis nem a közérdek a motiváló a kisajátításra, hanem hogy a Kft. az eddig használt technológia fejlesztése nélkül is gazdaságosan tudjon működni. Ez pedig nem alapozhatja meg a kisajátítást.

66. A Kstv. 3. § (1) bekezdés c) pontja szerint kisajátításnak akkor van helye, ha a közérdekű cél megvalósítására kizárólag az adott ingatlanon kerülhet sor, illetőleg, ha a közérdekű cél megvalósítására több ingatlan alkalmas, annak más ingatlanon való megvalósítása a tulajdon nagyobb sérelmével járna és a d) pont értelmében a kisajátítással biztosított tevékenység közösségi előnyei a tulajdon elvonásával okozott kárt jelentősen meghaladják. Ennek mérlegelése során a kisajátítási hatóságnak a közérdekű tevékenység jelentőségét, így különösen e terület fejlődésre gyakorolt hatását a tevékenységgel, szolgáltatással, ellátásra kerülők számán keresztül a foglalkoztatásra gyakorolt hatását és az ingatlan jellemzőit kell egybevetnie, valamint a kulturális örökség védett elemei aktuális állapotát, veszélyeztetettségének mértékét, természetvédelmi érték esetén annak jelentőségét és a tulajdonelvonás arányosságát kell vizsgálnia.

67. Az eljáró hatóság és a bíróságok nem vizsgálták meg megfelelően, hogy a közérdekű cél megvalósítására kizárólag az adott ingatlanon kerülhet-e sor, illetve, hogy ha több ingatlan is alkalmas annak megvalósítására más ingatlanokon a tulajdonhoz való jog milyen mértékű sérelmét okozná. Indítványozók az eljárásban előadták, hogy a Kft. a kisajátítás nélkül is kb. 110 évre elegendő anyaggal rendelkezik, mely állítás alátámasztását a bizonyítási indítvány mellőzésével ellehetetlenítették. Továbbá ezen kérdések vizsgálatához elengedhetetlen lett volna a bíróságnak megvizsgálni az aktuális nyersanyag keresleti igényeket is, melyre szintén nem került sor az eljárásban.

68. Önmagában az, hogy adott területen bányászati tevékenység végzését tervezik, nem elegendő a közérdekűség megállapításához a tulajdonhoz való jog legsúlyosabb közhatalmi korlátozás esetében. A Kstv. is rögzíti, hogy a kisajátítással biztosított tevékenység közösségi előnyeinek a tulajdon elvonásával okozott kárt jelentősen kell meghaladniuk. Ennek megállapítása egy rendkívül összetett mérlegelést igényel, amelyre jelen ügyben sajnos nem került sor. A hatóságnak és a bíróságoknak figyelembe kellett volna vennie mezőgazdasági tevékenység közérdekű jelentőségét is, nem csak bányászat jelentőségét. Továbbá teljes mértékben hiányzott a bíróság vizsgálatából annak feltárása, hogy az Indítványozók tevékenységének mi a terület fejlődésre gyakorolt hatása, az általuk végzett mezőgazdasági termelésnek milyen az ellátásra kerülők számán keresztül a foglalkoztatásra gyakorolt hatása. Indítványozók az eljárás során számos alkalommal hivatkoztak arra, hogy az ingatlan öntözési potenciállal bír, tehát a terület alatt vízkészlet található, továbbá a területen van villanyvezeték is, ami a gazdaságos öntözést teszi lehetővé. Ezek olyan körülmények, melyek nem csak az arányosság tekintetében, a kártalanítás

összegénél kell figyelembe venni, mivel ezek alapján kell mérlegelni azt is, hogy a közösségi előnyök jelentősen meghaladja-e a tulajdon elvonásával okozott kárt, azaz fennáll-e a szükségesség alapját képező közérdek.

69. Jelen ügyben – megfelelő bizonyítás hiányában (lásd. fentebb) – tévesen állapították meg, az eljáró bíróságok, hogy az Indítványozók ingatlanának kisajátítása szükségszerű, a bányászati tevékenység végzéséhez fűződő közérdek nem volt egyértelműen megállapítható és bizonyosan nem jelentősebbek a bányászat közösségi előnyei, mint az ingatlan mezőgazdasági hasznosítása. A bányászat – különösen a kavicsbányák – visszafordíthatatlan károkat okozhatnak az Alaptörvény P) cikkében védett természeti erőforrásokban. Köztudomású, hogy a bányák által igénybe vett területeken a termőtalajt és a fedőrétegeket kitermelik, a talaj irreverzibilis kárt szenved, továbbá zaj és levegő szennyezés kapcsolódik elsősorban a letakarítás és szállítás műveleteihez. Ezzel foglalkozva az alapvető jogok biztosa az AJB-1078/2012. számú ügyben megállapította, hogy az egészséges környezethez való joggal kapcsolatos visszásságot okoz, hogy a homok- és kavicsbányászat által generált termőföld-fogyási és környezeti problémákat a hatályos joganyag – azok súlyához és jelentőségéhez viszonyítva – nem megfelelően kezeli, az anyagi és az eljárásjogi szabályok nem biztosítják kellő mértékben a termőföld, illetve a vízkincs védelmét.

70. A fentiekre tekintettel a bányászati tevékenység közérdekűségét magától értetődőként kezelni alaptörvény-ellenes és ezért Indítványozóknak a tisztességes eljáráshoz való jogának megsértése mellett, a kisajátítás jogalapját megállapító bírósági döntések az Alaptörvény XIII. Cikkének megsértését is eredményezték.

71. **Kérem a tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy a Miskolci Törvényszék 102.K.701.425/2020/8. számú közbenső ítéletét és a Kúria Kfv.IV.37.210/2021/8. számú közbenső ítéletét, mint alaptörvény-ellenes bírói döntéseket megsemmisíteni szíveskedjék.**

Indítványozók képviseletében:

Karsai Dániel Ügyvédi Iroda
dr. Karsai Dániel András

